

Tuloksia Taito-kuntoutuksen tutkimuksesta

Taito-kuntoutuksen kumppanuustapaaminen palveluntuottajille, Kelan webinaari, 21.5.2024

Sanni Tiitinen & Mari Kantanen,
Taito-projekti

Esityksen rakenne

- Tutkimuksen yleisesittely
- Tulosten koontia ja johtopäätöksiä
- Vuorovaikutus ryhmäkäynneillä
  - ”Salliva” vuorovaikutuksellinen tila
  - Kokemusten jakamisen mahdollistuminen
- Asiakkaan vaikutusmahdollisuuksien rakentuminen yksilökäynneillä

Tutkimusprojekti ja kokonaisasetelma

- *Toimeenpanotutkimus Kelan Taito-kuntoutuksesta*
- 8/2022-4/2024, rahoittaja Kela
- Tutkimuksen kokonaistavoite: tuottaa käytäntöön sovellettavissa olevaa tietoa Taito-kuntoutuksen toteutumisesta ja kehittämistarpeista.
- Monimenetelmäinen tutkimusasetelma: haastattelut, kyselyt, vuorovaikutuksen tallennus/havainnointi
- Moninäkökulmainen tutkimusasetelma: asiakkaat, palveluntuottajat, vuorovaikutus

Tutkimuksen aineistot ja osallistujat

Kyselyt

- Asiakkaat n = 97
- Ammattilaiset n = 44
- Yksiköt n = 13

Haastattelut

- Asiakkaat n = 35
- Ammattilaiset n = 25
(8 ryhmähaastattelua)

Vuorovaikutusaineistot

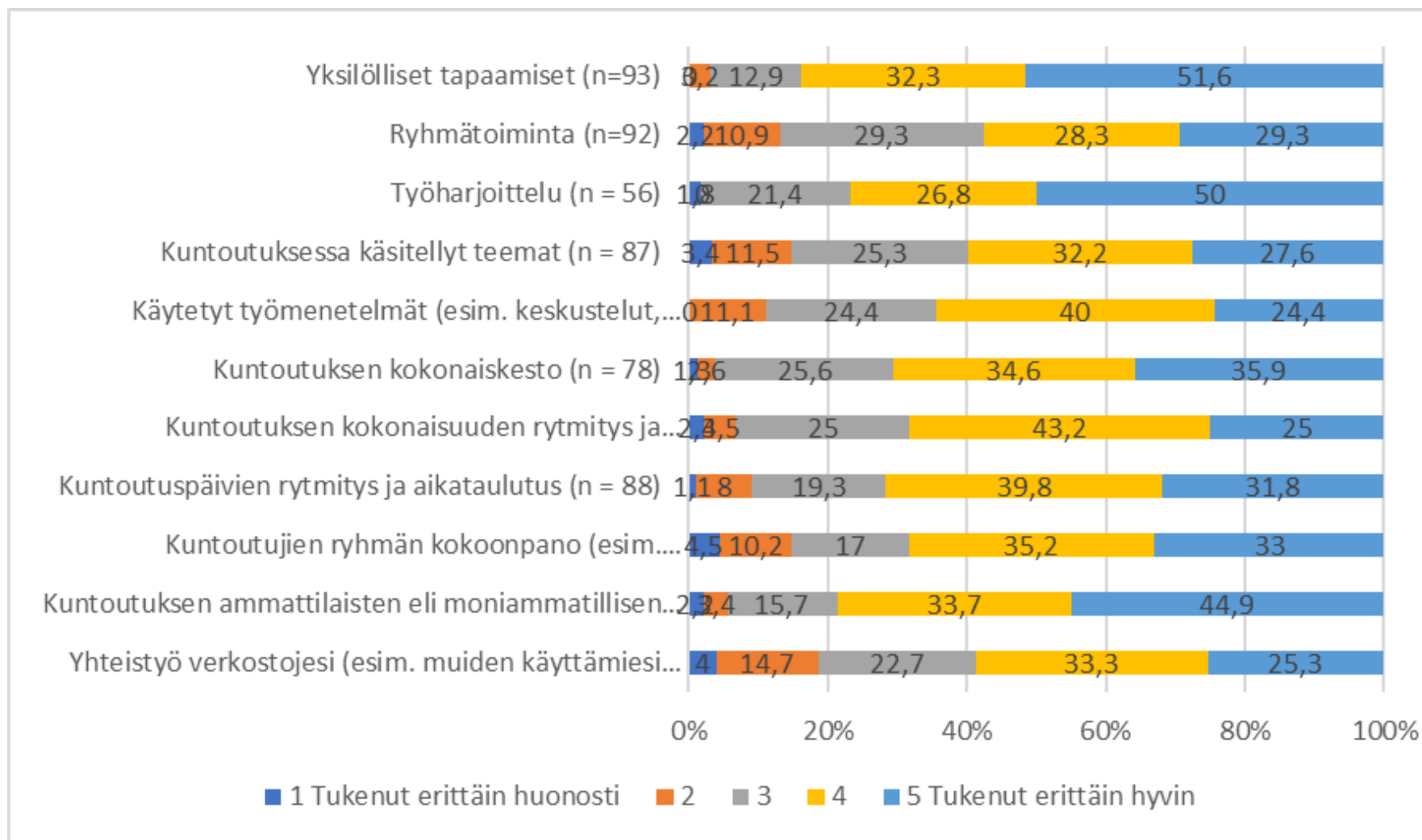
- Yksilökäyntejä 12 tuntia
- Ryhmätilanteita 11 tuntia

- lääkärit n = 6
- psykologit n = 5
- sosiaalityöntekijät ja sosionomit n = 11
- työelämän asiantuntijat n = 19
- toimintaterapeutit, fysioterapeutit ja terveydenhoitajat n = 3

Tulosten koontia 1

- Taito-kuntoutus on perustaltaan pääpiirteissään toimiva ja pidetty ammatillisen kuntoutuksen palvelu, joka pystyy vastaamaan monenlaisiin tarpeisiin.
- Yksilölliset tapaamiset, moniammatillisen tiimin kokoonpano ja työharjoittelu nousevat sekä asiakkaiden että ammattilaisten näkemyksissä parhaiten kuntoutuksen tavoitteita tukeviksi tekijöiksi.
  - Omaohjaajalla keskeinen rooli yksilöllisten kuntoutustarpeiden huomioimisessa
  - Moniammatillisuus mahdollistaa kokonaisvaltaisuuden ja sujuvuuden
  - Työharjoittelu voi vahvistaa pystyvyyttä, omanarvontuntoa ja osallisuutta sekä mahdollistaa toiminta- ja työkyvyn ja soveltuvuuden arviointeja

Missä määrin koet seuraavien tekijöiden Taito-kuntoutuksessa tukevan/tukeneen sinun kuntoutumisesi tavoitteiden toteutumisessa? (asiakkaiden kysely)

Tulosten koontia 2

- Asiakkaiden taustat, tilanteet ja tarpeet ovat moninaisia, ja usein yhdellä asiakkaalla on useita syitä hakeutua kuntoutukseen.
- Psyko-sosiaaliset haasteet ovat myös tyypillisiä.
- Moninaisuus haastaa:
  - Ryhmäjaksojen suunnittelua ja toteutusta
  - Yksilökäyntien tarkoituksenmukaista aikataulutusta
  - Muita kuntoutusprosessin aikatauluja ja niihin liittyviä vaatimuksia

Tulosten koontia 3

- Ryhmämuotoisuudesta enemmän irti?
  - Vertaistuki nyt eksplisiittinen tavoite – myös muut ryhmäjaksojen hyödyt huomioon
  - Vertaistuen rakentumiseen voitaisiin ottaa aktiivisempi ote
- Ammattilaisten yhteistyöstä enemmän irti?
  - Moniammatillisuuden ja verkostotyön toteutumisessa paljon vaihtelua
  - Vaativat aikaa ja sitoutumista

Vuorovaikutus ryhmäkäynneillä

”Sallivan” vuorovaikutuksellisen tilan rakentaminen

- ”Sallivuuus” = asiakkaat saavat tilan määrittellä itse osallistumisensa aktiivisuutta
- Tärkeää erityisesti silloin, jos asiakkailla on haasteita tai jännitystä toimia sosiaalisissa tilanteissa
- Vuorovaikutuskäytännöt:
  - Levollinen ja kannustava ei-sanallinen viestintä
  - Sanoitetaan, että jokainen voi kertoa käsiteltävistä asioistaan itselleen sopivasti
  - Sanoitetaan, että ryhmäläisillä on itsellään vastuu siitä, mitä ryhmässä kertovat
  - Korostetaan keskusteluiden luottamuksellisuutta

Esimerkki 1 (havainnointimuistiinpano)

Ohjaaja muistuttaa useampaan kertaan, että kukin voi kertoa sen verran kuin itse haluaa eikä tarvitse tuntea paineita toisten kertoessa enemmän kuin toisten. Ohjaaja kertoo ryhmäpäivien toimintatapaa ja sanoo ettei olla kuin ”peruskoulussa” ja ei ole oikeaa ja väärää asiaa – tämä huvittaa osallistujia. Kaksi ryhmäläistä keskustelelee keskenään. Ohjaaja kysyy, onko ryhmän tavoitetta tehty ja lukee fläppitaululle kirjoitetut tavoitteet: ”Vinkkejä/avoimuutta työharjoittelun hakuun-
Kuunnellaan ja tuetaan (Vertaistuki)”. **Ohjaaja korostaa luottamuksellisuutta**, sanoo että henkilökunnalla on lain perusteella vaitiolovelvollisuus, mutta ryhmäläisiä se ei koske. Ohjaaja sanoo: ”Olisi kiva, jos täällä puhuttavia asioita ei levitetä tämän ryhmän ulkopuolelle.”

Esimerkki 2

01 O: mut joo niin varautukaa siis siihen että saatte ja ei
02 tarvi nyt kenenkään jännittää sitä ei pidetä semmosta vanhaa
03 peruskoulumeini- e- esitelmää tässä edessä et joutuu et ihan
04 sillain (.) rennosti saa kertoa ja vaikka istua siinä paikallaan
05 ettei tarvi sillain että eikö tarvi olla tehtynä mitään (.)
06 esitelmää siittä mut me sit silloin (.) se on yks sen päivän
07 niinku osuutta ja sitte muut voi kysellä **ne on ollu ihan kivoja**
08 että on **tullu** itelle ainaki **paljon uusia juttuja** mitä on ihmisiltä
09 kuullu mitä mistä ne on kiinnostunu tai mitä ne harrastaa

Kokemusten jakaminen

- Vuorovaikutuksen näkökulmasta edellytys se, että asiakkaat pääsevät kertomaan omista kokemuksistaan ja keskustelemaan niistä muiden kanssa
  - Mahdollisuus tunnistaa ja sanoittaa kokemusten samanlaisuutta
- Ohjaajan erilaiset toimintatavat rakentavat eri tavoin asiakkaille mahdollisuuksia kertoa ja keskustella kokemuksistaan.

Esimerkki 3 (havainnointimuistiinpano)

Ohjaaja kysyy, kuka haluaa aloittaa, mutta ei odota vastausta sen pidempään vaan ohjeistaa suoraan, että "A1, lähdetään sinusta liikkeelle".

((tiivistetty muistiinpanoista: A1 kertoo kokemuksestaan ja ohjaaja kommentoi ja esittää lisäkysymyksiä. Ohjaaja kysyy välillä myös kaikilta näkemystä työharjoittelun ajoittumisesta viidelle päivälle viikossa.))

O ohjaa A1:ta lomakkeen kohtaan 3: "mikä mietitytti työharjoittelussa?"

((tiivistetty: A1 jatkaa kertomalla ajatuksistaan.))

Ohjaaja kysyy lomakkeelta "mitkä olivat sinun vahvuuksiasi?"

((tiivistetty: A1 vastaa kertoen vahvuuksistaan. Ohjaajan ja A1:n kahdenkeskinen keskustelu jatkuu.))

Ohjaaja päättää A1:n vuoron toteamalla, että ihanaa, että sait hyvää palautetta. "Sinulla onkin jo valmiina työssäoppimispaikka, jos pääset opiskelemaan."

A1: "kaikki toivottivat minut tervetulleeksi vaikka en kouluun pääsisikään."

Ohjaaja: "onko teillä A1:lle kysymyksiä tai kommentteja?"

A2: "onko sulla kirjastokortti?" A2:lla ilkeä ilme ja virne.

A1, A3, A4 ja ohjaaja naurahtavat. Ohjaaja jatkaa vitsailua, että onko tässäkin tapauksessa suutarinlapset ilman kenkiä. A2 nauraa ääneen. A1 nauraa ja vastaa jotain, mitä en kuule naurun alta. A3 ja A4 hymyilevät, mutta eivät osallistu vitsailuun.

Ohjaaja haastattelee yhtä asiakasta tämän kokemuksesta.

Ohjaaja avaa keskustelun muille ryhmäläisille vasta lopuksi.

Esimerkki 4

01 O: onks kukaan löytänyt koskaan jossain kohtaa itsellensä piilotyöpaikan
02 (5)
03 A2: (sit) se ((työpaikan nimi)) tarjos
04 A6: ammatti on periaatteessa pelkkiä tii- piilotyöpaikka että mä en oikein
05 O: mm
06 A6: (--) hae missään
07 (3)

08 O: onks kukaan muu löytäny sitä kautta töitä että tämmösen niin sanotun
09 piilotyöpaikan itsellensä hommattua

10 A7: no ei oo näkyny
11 A3: no oikeestaan kaikki muut paitsi tää viimesin siivoustyö (.) oli varmaan
12 laskettavis piilotyöpaikoiks (.) siis mä sain mun ensimmäisen kesätyön
13 (.) suhteilla
14 O: joo
15 A3: sillee kaupasta ja tuota se käytännös junailtiin mulle että ei (.)
16 tarvinnu hakee ees mihinkää (.) ilmottaa vaan yhteystiedot ja tuota (.)
17 sen jälkeen harjottelupaikat on ollu semmosia et oon vaan käyny itte
18 kyselee että saako tulla (.) että niinku ei niistäkään oo ollu mitää
19 avoimia ilmoituksia missää
20 O: joo
21 A7: itse asiassa jos tollain menee nii kyllä sitten on ollu (.) kesätyö oli
22 kans semmone että se oli ihan tutun kautta

23 (2)
24 O: et siin ei haettu ke- ketään vaan (.) vaan tutun kautta [sitte]
25 A7: [nii] tutun
26 kautta no kysyin vaan että oisko siel kesätöitä se jaa et jotain hommaa
27 ne keksii
28 O: joo
29 A7: nii mä että (-) no
30 O: no on se sitte joo (.) kyllä

Ohjaaja esittää
kysymyksen kohdentaen
kaikille.

Ohjaaja kysyy muiden
vastaavia kokemuksia.

Asiakas tunnistaa oman
kokemuksensa toisen
kerrottua omastaan.

Asiakkaan vaikutusmahdollisuuksien rakentuminen yksilöohjauksessa

Vuorovaikutuskäytäntöjä, joilla rakennetaan asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia

Kun keskustellaan työharjoittelupaikan (tai sen alan) valinnasta tai jatkopolusta:

1. kysytään asiakkaiden suunnitelmia ja kiinnostuksenkohteita
2. esitetään ehdotuksia siten, että viimekätinen päätösvalta jää asiakkaalle
3. otetaan vastaan asiakkaan kertomat suunnitelmat ja kiinnostuksenkohteet tietona eli niitä arvottamatta

Esimerkki 5

01 A: mutta ei oo mittään [[työskentelyyn vaikuttavaa terveysongelmaa]]
02 O2: joo
03 (1)
04 O1: .mt tuota (.) nyt ku tuli tämä [[uusi ala]] tähän väliin tätä ei
05 vielä viime viikolla ollu ku [jutelt-]
06 A: [(se) tuli] eilen
07 ((yhteistä naurua))
08 O1: nii sulla on ollu siis ykkösenä selkee ykkönen tää [[toinen ala]]
09 A: joo
10 O1: [[tietty paikka]] (.) niin mikä nyt on kakkosena viime viikol se
11 oli vähä sinne ehkä [[kolmannen alan]] [puolelle (.) niinku
12 A: [mm
13 A: [[uusi ala]]
14 O1: [[uusi ala]] [on nyt tullu kakkoseksi
15 O2: [mm
16 A: joo
17 O1: ootko kattonu jo niinkun (.) paikkoja

Ohjaaja kysyy asiakkaan
prioriteetteja.

Ohjaaja ottaa vastaan
tietona; kohtelee asiakasta
valinnan tekijänä.

Esimerkki 6

01 O: joo (.) ja sitte oli toi [[työpaikka A]] joka ei oo vielä vastannu

02 A: mut sitte mää niinku mietin sitäki et mä en tiiä kiinnostaako mua

03 ehkä sittekään sinne mennä mut kyllä mä tietysti

04 [voin] soittaa mutta

05 O: [okei]

06 O: joo (.) joo (.) ja sit oli toi [[työpaikka B]] (.) olikos sulla se

07 A: öö (.) sin-sinne mä en oo hakenu

08 O: joo (.) onk- mietityttääks sua siinä joku

09 A: emmä muista yhtäkkiä et

10 O: [joo]

11 A: [mikä] siin oli

12 O: joo se on kuitenkin täällä (.) viimesenä et jos sä haluat sen

13 A: joo

14 O: senki kokeilla

15 (3)

16 O: joo (.) ja sitte oli se [[työpaikka C]]

Asiakas ilmaisee kielteisen kannan mahdollisesta harjoittelupaikasta.

Ohjaaja ottaa vastaan tietona; kohtelee asiakasta valinnan tekijänä.

Ohjaaja kohtelee asiakasta selontekovelvollisena harjoittelupaikan hakemattomuudesta.

Ohjaaja kohtelee asiakasta valinnan tekijänä.

Esimerkki 7

01 O: mites se työharjottelu öö onko siihen tullu jotain ajatuksia (.)
02 mä tossa ehkä vähän tein jo tutkimustyötä sen suhteen et mikä (.)
03 mitä siel [[paikkakunnan]] suunnalla ylipäätään löytys.
04 A: okei
05 O: löytys tota noin niin vähän ajatuksia ehkä siihen et mitä varastoalan
06 hommia sielt vois olla nii voitais sit vaikka lopus käydä vähä niitaki (.)
07 A: joo
08 O: niitaki läpi (.) oikeestaan sellanen kysymys öö (.) mitä sä ajattelet
09 ooks sä trukkia ajanu koskaa,
10 A: oon ajanu.
11 O: nii just. hyvä, (.) miltä se tuntuu se trukin ajaminen, onks se ihan OK
12 A: on se ihan OK sitte ku pääsee vauhtii
13 O: nii justii. et alkuu vähä sellast hakemista,
14 A: mm
15 O: joo (.) ooks sä siel [[yrityksessä]] ajanu trukkia vai,
((poistettu 4 riviä: keskustelevat A:n trukinajokokemuksesta))
20 O: tykkääks sä siitä ihan siit [trukin]
21 A: [on se ihan] hyvä
22 O: joo (.) no nii ja siihen on vähä kosketuspintaaki nii
23 A: mm
24 O: hyvä (.) joo? (.) et sitä vois sit kans pohtia että niitä
25 trukki (.) trukkihommia sit varmaan tuol varastopuolella on aika
26 A: joo
27 O: paljoki ja jonku verran nii
28 A: [mm]
29 O: [nii] nii (.) et sitte on hyvä ehkä tohon (.) öö CV:seen ja hakemukseenki
30 mainita siitä että on jo jotain kokemusta sille siitä trukilla ajamisesta.
31 A: nii

Ohjaaja kysyy asiakkaan näkemyksiä, mutta tuo esiin myös omaa rooliaan.

Ohjaaja kartoittaa kysymyksillä asiakkaan kiinnostusta ja kokemusta rajatusta tehtävästä.

Ohjaaja esittää johtopäätöksen ja toimintamahdollisuuden – viimekätinen päätös jää asiakkaalle.

Lopuksi

- Tutkimus päättynyt ja raportoitu keväällä 2024. Esitetty tulosten pohjalta Kelalle suosituksia palvelukuvauksen täsmentämiseen.
- Vuorovaikutuskäytäntöjen tasolla palvelun kehittäminen mahdollista monenlaisilla palvelukuvauksilla:
  - Sallivan vuorovaikutuksellisen tilan rakentaminen ja kokemusten jakamisen mahdollistaminen ryhmissä
  - Asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien rakentaminen yksilökäyntien vuorovaikutuksessa
- Loppuraportti tulossa tulevana syksynä/talvena.
- Tavoitteen asettamiseen liittyvästä vuorovaikutuksesta tulossa Mari Kantasen väitöskirjatutkimus.

Kiitos!

sanni.tiitinen@jamk.fi
mari.kantanen@jamk.fi

<https://www.jamk.fi/fi/projekti/taito>

jamk | Jyväskylän ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences